

була, вона пов'язана із суспільством. Кожний член сім'ї зберігає певну автономію і завдяки цьому входить у різні об'єднання людей, в різні соціальні групи. Відносини у сім'ї складаються не лише за волею її членів, а й під впливом зовнішніх умов, соціального життя суспільства. Водночас сім'я впливає на відносини у суспільстві, на характер процесів суспільного життя. Вона не тільки задовольняє потреби людей, що вступили у сімейний союз, а й виконує ряд соціальних функцій і є невід'ємним елементом соціальної структури суспільства.

Соціологічні дослідження свідчать, що поліпшення умов життя – особлива цінність. А поліпшення матеріальних умов життя підвищує можливості для реалізації потреби в дітях. Однак діяльність щодо поліпшення добробуту здійснюється, як правило, поза сім'єю і передбачає досягнення низки цілей, які не мають прямого відношення до сім'ї і поступово стають самостійною цінністю, наприклад, підвищення рівня освіти, кваліфікації тощо.

Таким чином, сучасний суспільний розвиток вимагає уважного вивчення проблем шлюбу і сім'ї, сприяння їх зміцненню, вдосконаленню сімейної політики. Важливу роль у цьому може відіграти соціологія шлюбу і сім'ї.

Сопельняк А.С., аспірантка

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

КРИМ В ДОСЛІДЖЕННЯХ СХОДОЗНАВЦЯ Я.Р. ДАШКЕВИЧА

Ярослав Романович Дашкевич одним з перших істориків радянського періоду, проаналізувавши різноманітні джерела розглянув питання етнічних меншин України та ореолу їх розселення. У своїх історичних працях вчений досконало досліджував джерела різними мовами. Це робить його наукові висновки аргументованими і обґрунтованими.

Вчений зробив висновок, що без врахування етнічного фактору історія України та її культура втратять багато фактів та будуть дещо неповними. Дослідник довів, що те, як певні національні меншини усвідомлять факт створення української національної держави та її народу, згодом її розбудову, у значній мірі вплине на майбутнє цієї держави і на процес державотворення. З 90-х рр. ХХ ст. тема вивчення історії національних меншин та етносів, які населяли територію України, зайняла одне з провідних місць в його науковому доробку. Проте увагу вченого привертала не тільки проблема проживання на території України східних етносів, а й європейської меншини та їх взаємовідносин з державою. У колі його наукових досліджень були також єврейська, російська, польська і німецька національні меншини, котрі з визнанням незалежності України активізувалися та почали привертати увагу до своїх проблем.

З 90-х рр. ХХ ст. можливість публікувати свої краєзнавчі розвідки була різко обмежена через матеріальні причини. Але Я.Р. Дашкевич публікувався в

періодичних, в основному у львівських виданнях («Ратуша»), а також в журналі «Сучасність», який переніс свій осередок з Європи в Україну (Львів). Також декілька статей присвячені українсько-єврейським стосункам та етнічному складу Кримського півострова, в 1993 року з'явилися в журналі «Ратуша».

Вже на той час в геополітиці гостро постало «питання Криму», який на той час входив до складу УРСР. В листопаді 1991 року в журналі «Ратуша» з'являється відома історична розвідка Я.Р. Дашкевича «Українці в Криму (XV – поч. XX ст.)», перевидана наступного року в журналі «Сучасність». В своїй праці автор показує, що українська присутність в тій чи іншій формі була в Криму від давніх часів і тільки неспроможність української влади та народу вибудувати відносини з татаро-турецькою владою завадили створенню «української спільноти».

Актуальною на сьогодні працює вченого є стаття «Крим у геополітиці минулого і сучасного», що побачила світ у газеті Львова «За вільну Україну» на весні 1994 р. З самого початку статті ми пересвідчуємося у глибині його аналізу. «3. Крим сам собою із своїми економічними і людськими ресурсами не є здатним відігравати будь-яку самостійну політичну роль (так було майже завжди), але у руках будь-якої імперії перетворюється у дуже небезпечну для оточення півострівну збройну базу з великим стратегічним значенням». Далі: «5. Сучасний Крим не є етнічною автономією, навіть не територіальною (у повному розумінні цього слова), а геополітичною автономією з панівною антиукраїнською російсько-шовіністичною верхівкою». Сучасним політологам для розуміння цього знадобилася чверть століття. А вчений в 1994 цитував страшну ситуацію сьогодення: «Крим як військово-політична база необхідний Росії для шантажу України, панування на Чорному морі та для відновлення впливів у Східному Середземномор'ї незалежно від того, який вона матиме колір – червоний, білий чи коричневий».

Вчений вважав, що в Криму необхідно ліквідувати заколотницький осередок, який отримав форму російської шовіністичної автономії, та переслідує національні меншини і загрожує національній безпеці України. Захищаючи права українців, дослідник виступає захисником кримськотатарського народу, пропонуючи «Підтримувати повернення кримськотатарського населення на кримські землі, розвиток національної культури народу, гарантувати представницькі функції та повноваження органів місцевого самоврядування кримськотатарському Меджлісу на всіх територіях, де встановиться більшість кримськотатарського населення».

Ярослав Романович долучався до роботи Філіалу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського в Криму. Вчений захищав ім'я видатного караїмського археографа та археолога Абрагама Фірковича (1787–1874рр), яке й досі намагаються запламувати, звинувачуючи в подробиці історичних пам'яток. Дослідник писав: «Хоча від часу активних суперечок трьох перелічених осіб (маються на увазі сам А. Фіркович, а також його опоненти професори А. Ю. Гаркаві (1839–1919) та Д. Хвольсон (1819–1911)) минуло одне-півтора століття

й їхні погляди неодноразово ревізували, привид навмисної фальсифікації історичних джерел не дозволяє багатьом дослідникам досі вирватися на ширший і критичніший простір. Парадокс ситуації виявився також у тому, що, знецінюючи джерела до історії караїмів Криму та суміжних територій, єврейська історіографія одночасно відкинула важливі джерела до історії євреїв Криму, бо написи, датовані періодом до 760-х рр., в жодному випадку не могли належати караїмам – тоді ще такої конфесійної спільноти не було в природі».

Ярослав Романович приділяв особливу увагу археологічним дослідженням караїмських пам'яток, про що свідчить його праця «Караїмські написи в Криму як середньовічне історичне джерело. Проблематика дослідження», яка була опублікована у збірці «Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ в Україні» (Вип. № 2, Львів, 1999). Дашкевич виступив науковим редактором видання «Караїмське кладовище біля Галича. Каталог надмогильних пам'ятників».

Незаперечно, що Кримський регіон заслуговує на окремий етнополітичний аналіз. Як відомо, це єдина територія України, де у національному складі населення більшість становлять не етнічні українці. Але специфіка його ще й у тому, що тут мешкає народ, який претендує на статус корінного, хоча й перебуває у демографічній меншості.

У межах отриманих результатів можна окреслити перспективу подальшого аналізу в напрямі конкретизації характеристики розвитку окремих етносів регіону із залученням міжпредметних зв'язків з політологією, соціологією, економікою тощо. Більшість актуальних питань етнічної регіоналістики в Україні ще чекають своїх дослідників.

Спасьонова А.С.

к.е.н., ст.викл. Омельченко Г. Ю.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

КОНФОРМІЗМ, КОНФОРМНА ПОВЕДІНКА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Конформізм – це пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил, безумовне схиляння перед авторитетами, ігнорування унікальних поглядів, інтересів, уподобань естетичних та інших смаків окремих людей і т. д. Тобто, це означає відсутність власної позиції домінантності, безпринципна і некритична покора певній моделі, що володіє найбільшою силою тиску тощо.

Конформна поведінка – це ситуативна поведінка індивіда в умовах конкретного групового тиску (впливу). Конформність можна визначити як особливість чи властивість індивіда, яка виявляється в його схильності піддаватися реальному чи уявному тискові групи. Ця поступливість знаходить свій вияв у зміні його поглядів та поведінки до точки зору більшості.